

מטה", ולא היא כיון שלא ידע מה שימוש לשון זה אצל חכמי ספרד כתב שצריך למחוק שתי תיבות אלו אבל הכוונה כנ"ל בערך.

ואכן הרגיל בספרי חכמי ספרד ימצא כזאת לעשרות ולמאות, ואין צורך לאורך, ורק אציין לדברי חכם אחד ז"ל בשו"ת אבקת רוכל (סימן ס' ד"ה ומ"ש עוד דנ"ג ע"ב), וכן הרב חיד"א ז"ל משתמש בלשון זו כשבא לומר "בערך", כמו שתראה לו בברכי יוסף או"ח (סימן רס"ב אות א'), ובספרו שו"ת חיים שאל ח"א (סימן ט"ל אות י"ד ד"ה איברא), ובספרו שם הגדולים חלק הגדולים (מערכת י' אות ע"ד, ומערכת מ' אות קנ"ב, ומערכת נ' אות י"ב) ושם חלק הספרים (מערכת ט' אות י"ב, ומערכת ש' אות ל"ו) ע"ש.

אוצר החכמה

והמדפיס ז"ל שם בספר מגיד תעלומה שאז לא ידע מהו ראשי תיבות מו"מ בלשון מהרש"א אלפנדרי פתר "מעשרים ומאה שנה", וז"א כלל כנ"ל, וזכורני שלפני רבות בשנים קרוב לשלשים וחמש שנה מעלה מטה העירותי כן לרש"א ז"ל, ואכן בשו"ת הסבא קדישא ח"א יו"ד (סימן כ' דנ"ג ע"א) ששם חזרה ונדפסה תשובת מהרש"א אלפנדרי ז"ל ה"ל, הדברים מתוקנים וכבר הדפיס כהוגן: כמו מ' שנה מעלה ומטה ע"ש.

אה"ח 4900087

ומה שכתב הרה"ג הנ"ל שהסבא קדישא מהרש"א אלפנדרי ז"ל אמר לו שהיה רב בארם צובא ארבעים שנה - פורתא לא דק ד"ארם צובא" הכוונה לעיר התורה חלב היא אלפו, אבל מהרש"א אלפנדרי ז"ל מעולם לא שימש כרב בארם צובא היא חלב, וודאי הוא אמר לו ששימש כרב בדמשק, וז"ב. [ומה שאמר שהיה רב שם ארבעים שנה צ"ב].

וכיוצא בזה תראה שפעמים הרבה חכמי אשכנז לא ידעו מהו ראשי תיבות ק"ק או קו"ק שכותבים חכמי בני ספרד, ונתלבטו בזה, אבל הכוונה "קובץ קטן" דהיינו ספר קטן, או בגודל או בפורמט, ודוגמא אחת אביא, כתב החיד"א ז"ל בספר שם הגדולים חלק ספרים (מערכת ב' אות ע"ד): בית שלמה. תשובות להרב מהר"ר שלמה חסון ק"ק דפוס שאלוניקי, והמוציא לאור שלא הבין מהו ראשי תיבות ק"ק שכתב החיד"א, שינה וכך הדפיס דפוס ק"ק שאלוניקי עיין שם (ד"ז ע"א).

אבל ז"א, ומעולם לא תמצא שהחיד"א ז"ל יכתוב דפוס ק"ק שאלוניקי, אבל ק"ק הוא ראשי תיבות קובץ קטן וכנ"ל, וכמו שתראה שם בספר שם הגדולים חלק ספרים (מערכת ק' אות ע"ט): "קצור חובת הלבבות, נדפס ק"ק לאחד מרבני פירארה" ע"ש, ושם בשם הגדולים חלק גדולים (מערכת מ' אות כ"ט): "מהר"ם חיבר תשובות למאות ולאלפים וכו', ונדפסו שני חלקים מתשובותיו קובץ גדול וקובץ קטן" ודוק היטב. [ועוד עיין שם חלק הגדולים (מערכת י' אות רל"ז), וחלק ספרים (מערכת א' אות ק"ט, ומערכת ב' אות ק"כ, ואות קל"א ד"ה ועתה, ומערכת כ' אות ס"ד מערכת נ' אות כ, מערכת פ' אות צ'), ושו"ת יוסף אומץ (סימן פ"ו דק"ד ע"ג) ודוק היטב].

ח. רבי שלמה הלוי הוקן

כתב בספר שדי חמד אסיפת דינים (מערכת חתן וכלה אות י"ב סד"ה כבר): "ובספר קדמוז ראיתי שהתקינו והכריזו ומינו ממונים על העבירות ולגזור דבר הארוסים שלא